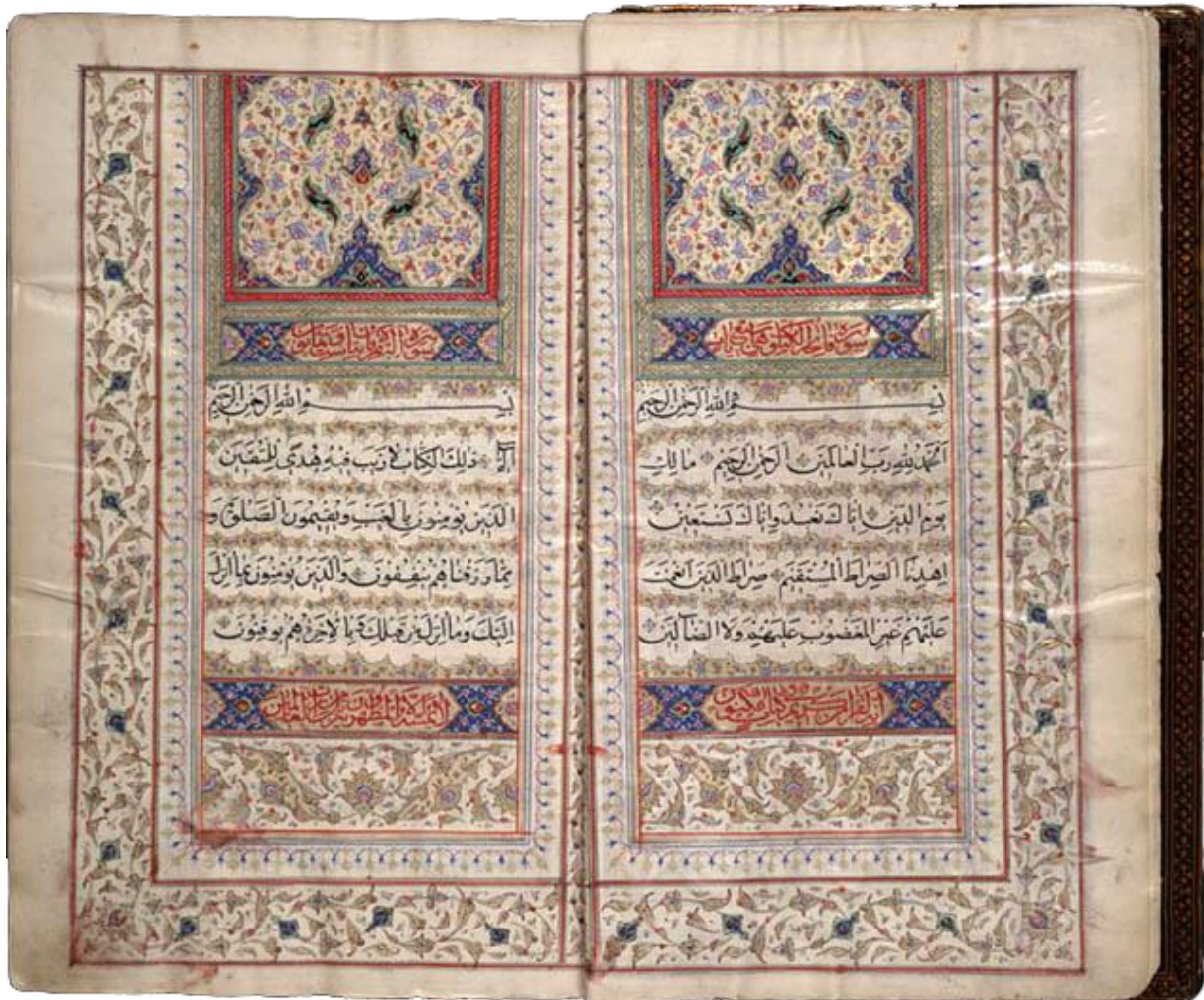

21 mei 2017

Alles in dienst van God Islam (600. n.C.- heden)

De Koran, waarvan je hier een opengeslagen exemplaar ziet, is voor moslims de goddelijke openbaring, gegeven aan de profeet Mohammed begin 7de eeuw n.C. Zijn volgelingen schreven de openbaring op, waarbij ze prachtige kalligrafie gebruikten en het boek versierden met bloemarabesken en allerlei geometrische, kleurrijke patronen.

De patronen, arabesken, kleuren en kalligrafie vind je in alle islamitische kunst terug. Die kunst is abstract, er zijn nauwelijks figuratieve werken, geen afbeeldingen van de werkelijkheid. Het gaat nooit om de persoonlijke waarneming, om een persoonlijk perspectief op de wereld. Dat komt doordat bij moslims de kunst in dienst van God staat, die alle aardse begrip te boven gaat en die de wereld heeft geschapen, waardoor al het bestaande verband heeft met elkaar. De abstracte kunst getuigt van die eenheid en orde in het universum.

Niet alleen de kunst, maar alles in het leven van een moslim is gewijd aan God. Er gelden allerlei praktische leefregels, gebaseerd op de vijf pijlers van de islam: belijdenis, gebed, sociale zorg, vasten, en de pelgrimage naar Mekka. Elke pijler is noodzakelijk, als er eentje ontbreekt in je leven is je geloof onvolmaakt.

De derde pijler, sociale zorg (*zakat*), is dan ook een verplichting. Iedere moslim met voldoende bestaansmiddelen moet een deel van zijn inkomen of bezit weggeven aan armen, vluchtelingen, rampenhulp en aan bouw en beheer van scholen en moskeeën. Doel van de zakat is een gelijkere verdeling van de welvaart en het bevorderen van solidariteit.

Daarbij zijn twee dingen belangrijk, die waarschijnlijk overgenomen zijn uit het jodendom. Ten eerste het behoud van de waardigheid van de ontvanger: die heeft *recht* op wat gegeven wordt, hoeft zich niet te verantwoorden of te schamen. Daarnaast is de discretie van de gever een vereiste. Als die opschept over zijn goede daden worden ze teniet gedaan. Want het gaat om het zuiveren, het heiligen van wat je aan bezit hebt verworven: dat hoort aan God toe, niet aan jou. Als je geeft in dat besef, belooft de Koran dat je na dit leven beloond wordt.

Zakat, de materiële sociale zorg, is een vorm van het bredere *sadaka*, vrijgevigheid. Sadaka wordt in de Koran verbonden met morele excellentie. Iedere gelovige moet naar betrouwbaarheid en rechtvaardigheid streven en zo zelf Gods genade verdienen; er is in de islam geen goddelijke redder, zoals in het christendom. Sadaka kan simpelweg een glimlach zijn of een vriendelijk woord, maar nog beter is het om iemand vooruit te helpen in het leven. De hoogste vorm van sadaka is het overdragen van kennis.

Dat hier voornamelijk religieuze kennis mee bedoeld wordt is duidelijk, maar of overdracht van andere kennis ook in dienst van God kan staan, daar zijn niet alle moslims het altijd over eens geweest. Van de 9de tot ongeveer de 12de eeuw stond de wetenschap bij hen nog in hoog aanzien. Er was een islamitisch gouden tijdperk in het Arabische Rijk, wat in die tijd grote gebieden in het Midden-Oosten, Noord-Afrika en Spanje bestreek. Wetenschap, filosofie en kunst maakten daar een enorme bloei door. Islamitische geleerden als Al-Razi, Avicenna en Averroës schreven invloedrijke werken over geneeskunde, astronomie, wiskunde, jurisprudentie en filosofie. Ze hadden grote belangstelling voor de Griekse filosofie, en dankzij de vertalingen van Averroës zijn de werken van Aristoteles, o.a. die over psychologie en over de deugden, vanuit Spanje in Europa bekend geworden.

Het gouden tijdperk liep af, en vanaf ongeveer 1200 werd in de islamitische wereld de visie van de filosoof Al-Ghazali gemeengoed: wetenschappelijke kennis was verspilling van het intellect, dat mocht alleen worden gebruikt voor het doorgronden van de wetten en leefregels van de Koran. Maar inmiddels hadden islamitische wetenschappers een grote bijdrage geleverd voor de latere empirische wetenschap, die kennis verwerft vanuit de waarneming en de praktijk. Onze huidige wetenschappen hebben aan het Arabische gouden tijdperk erg veel te danken. Ook de sociologie, psychologie en rechtsgeleerdheid, vakgebieden die essentieel zijn voor het sociaal werk.

Afbeelding

Opengeslagen Arabische Koran. Deze foto is vrij van auteursrechten:

<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Koran.png>

Bronnen

- Ajouaou, Mohammed (2010), 'Zakat en sadaka, meer dan een aalmoes. Over de structuur en de ethische grondslagen van de islamitische armenzorg'. In: Senger, Erik en Koet, Bart: *Zorg*

voor de naaste in jodendom, christendom en islam, Eburon Delft

- Auteur onbekend, *Koran en Kunst*. <http://www.abdulwahid.nl/koran--kunst.html>